

ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

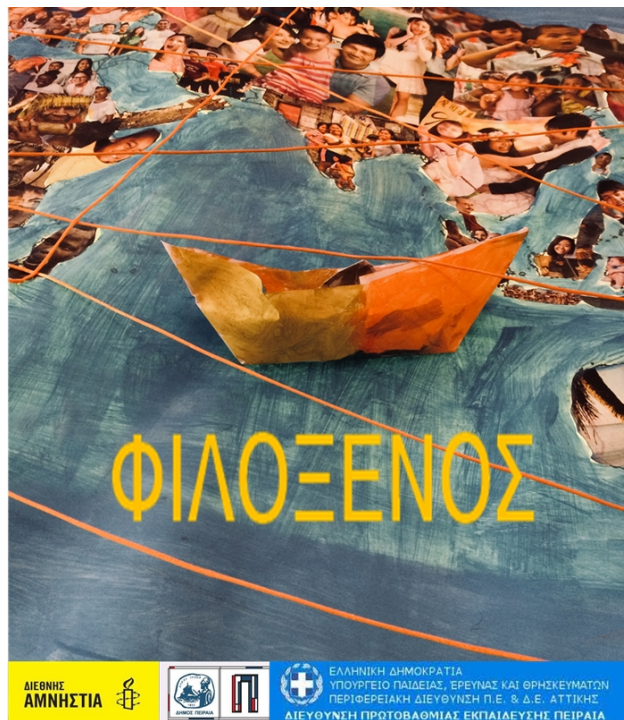
Κυριακή Μέλλιου, *PhD, Med Νηπιαγωγός*

Καλλιόπη Νικολοπούλου, *Προϊσταμένη*

ΣΧΟΛΕΙΑ

1^ο Νηπιαγωγείο Νέου Φαλήρου

4^ο Νηπιαγωγείο Πειραιά

ΔΕΥΤΕΡΗΣ
ΑΜΗΝΗΣΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. & Δ.Ε. ΑΤΤΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 27/9/2018

1. Συνοπτική περιγραφή της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

Τα τελευταία χρόνια, ο Πειραιάς αποτελεί το λιμάνι υποδοχής σημαντικού όγκου προσφυγικών ροών, γεγονός με επιπτώσεις σε όλες τις πτυχές της τοπικής κοινωνίας. Τα σχολεία του Πειραιά και οι άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενοι σε αυτά (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς) κρίνεται αναγκαίο να μελετήσουν σε βάθος το πολυεπίπεδο αυτό φαινόμενο, το οποίο αποτελεί πλέον μία πραγματικότητα, την οποία θα πρέπει να διαχειριστούν αποτελεσματικά, ώστε αφενός να την κατανοήσουν και αφετέρου να διαμορφώσουν στάσεις και συμπεριφορές που ανταποκρίνονται στις θεμελιώδεις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αντιτίθενται σε διακρίσεις και προκαταλήψεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τις επιταγές του 21ου αιώνα για την καλλιέργεια μελλοντικών πολιτών που χαρακτηρίζονται από κριτική σκέψη και ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, καθώς και τον μέγιστο βαθμό αποτελεσματικότητας που επιφέρει η εκπαίδευση των παιδιών σε αυτό το πλαίσιο, από πρώιμη ηλικία, αποφασίστηκε ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» που θα σκοπεύει στην πληροφόρηση, ευαισθητοποίηση και διατύπωση ιδεών μικρών μαθητών σχετικά το φαινόμενο της προσφυγικής κρίσης.

Οι δράσεις που αναπτύχθηκαν στόχευαν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αριθμού μαθητών σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Πειραιά σε σχέση με την παγκόσμια μεταναστευτική κρίση, στην υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών και στην ανάληψη δράσης ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες. Τέλος τα αποτελέσματα της δράσης των μαθητών (αφίσες, κατασκευές, κείμενα, ψηφιακές ιστορίες κ.τ.λ.) διαχύθηκαν στην ευρύτερη κοινότητα στα πλαίσια εκδηλώσεων που διοργανώθηκαν από συνεργαζόμενους με τα σχολεία φορείς όπως η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά, η Διεύθυνση Πολιτισμού του Δήμου Πειραιά και ο Οργανισμός της Διεθνούς Αμνηστίας.

2. Σχεδιασμός της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

2.1 Στοιχεία σχεδιασμού

Ως εκπαιδευτικοί πολυπολιτισμικών τάξεων, συχνά αντιμετωπίζουμε γεγονότα και συμπεριφορές που δυσχεραίνουν το έργο μας σχετικά με την καλλιέργεια μίας παγκοσμιοποιημένης κουλτούρας ενσυναίσθησης και αποδοχής. Τα φαινόμενα αυτά, προέρχονται κυρίως από την έλλειψη γνώσης σχετικά με το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης, που αντίστοιχα επιτρέπει την εισχώρηση της ξеноφοβίας και του ρατσισμού στις αντιλήψεις των πολιτών της κοινωνίας του Πειραιά, στην οποία ανήκουν τα σχολεία μας. Προκειμένου να αντιμετωπίσουμε με επιτυχία αυτά τα φαινόμενα αποφασίστηκε ο σχεδιασμός του προγράμματος «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» με στόχο να προσεγγίσουν οι μαθητές τις έννοιες της μετανάστευσης και της προσφυγιάς (κατανόηση των αιτιών, και των προβλημάτων που απορρέουν), καθώς και της φιλοξενίας (απόκτηση ενσυναίσθησης και ανάληψη δράσης για επίλυση του προβλήματος).

Η καινοτομία του «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» αφορά στον σχεδιασμό του προγράμματος που βασίστηκε στο αναθεωρημένο πλαίσιο των Παγκόσμιων Δεξιοτήτων (Global Competencies) που προτάθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 από τον ΟΟΣΑ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. Επιπλέον, μέσα από την αξιοποίηση της στοχαστικής προσέγγισης μελέτης έργων τέχνης “Artful Thinking” (προϊόν έρευνας της ερευνητικής ομάδας Project Zero της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ) η πρακτική «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» επιχειρεί να αναδείξει μία πρωτότυπη μεθοδολογία, αναπτυξιακά κατάλληλη για μαθητές της βαθμίδας του νηπιαγωγείου προκειμένου να έρθουν σε επαφή με σύνθετης κατανόησης θέματα, όπως αυτό της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης.

Τέλος, η αξιοποίηση της τεχνολογίας στην εν λόγω πρακτική ενέχει μία πρόσθετη παιδαγωγική αξία, καθώς το ψηφιακό υλικό που αφορά στη δράση και τα μηνύματα των μαθητών, μπορεί να είναι προσβάσιμο από εκπαιδευτικούς και μαθητές διαφόρων σχολείων της χώρας και με αυτόν τον τρόπο να συμβάλλει στον διαμοιρασμό των μαθητικών προϊόντων σε ένα αυθεντικό κοινό πέρα από τα στενά όρια της σχολικής τάξης.

2.2 Διδακτικοί στόχοι

Στόχοι σχετικοί με το γνωστικό αντικείμενο: Στόχος της πρακτικής «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» ήταν η δημιουργική συνεργασία μαθητών νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων του Πειραιά (διαφορετικής ηλικίας, εθνικότητας και κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου) προκειμένου να προσεγγίζουν και να στοχαστούν κριτικά σχετικά με το φαινόμενο της παγκόσμιας μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης. Βασικό μέσο υλοποίησης των στόχων του προγράμματος αποτέλεσαν το ψηφιακό υλικό της Διεθνούς Αμνηστίας και η ψηφιοποιημένη συλλογή έργων τέχνης του Πειραιώτη σκηνογράφου Πάνου Αραβαντινού, ο οποίος υπήρξε και ο ίδιος πρόσφυγας.

Στόχοι σχετικοί με δεξιότητες που αφορούν στο γνωστικό αντικείμενο: Οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος αφορούσαν την απόκτηση παγκόσμιων δεξιοτήτων (global competencies) όπως αυτοί περιγράφονται στις 4 κατηγορίες του αναθεωρημένου πλαισίου του ΟΟΣΑ (Εικ.1)

Εικόνα 1: Πλαίσιο παγκόσμιων δεξιοτήτων.

και πιο συγκεκριμένα:

- A) Ικανότητα των μαθητών να διερευνούν και να κατανοούν ζητήματα παγκόσμιας εμβέλειας και σημασίας.
- B) Ικανότητα των μαθητών να ευαισθητοποιούνται ως προς τις οπτικές και τις ανάγκες διαφορετικών ατόμων.

Γ) Ικανότητα των μαθητών να επιλύουν σύνθετα προβλήματα.

Δ) Ικανότητα των μαθητών να επικοινωνούν αποτελεσματικά τις ιδέες τους.

Στόχοι σχετικοί με τη χρήση της τεχνολογίας: Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως εργαλεία μίας ιδιαίτερης δυναμικής για την απόκτηση παγκόσμιων δεξιοτήτων, με σκοπό τη δημιουργία ευκαιριών κατανόησης του φαινομένου και των συνεπειών της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, διευκόλυνσης της συνεργασίας ανάμεσα σε μαθητές διαφορετικών σχολικών μονάδων και προώθησης των μαθητικών «προϊόντων» σε ένα ευρύτερο κοινό. Οι επιμέρους στόχοι που τέθηκαν ήταν να ταυτίσουν οι μαθητές τις ΤΠΕ ως εργαλεία που τους βοηθούν:

α) να διερευνήσουν προσεκτικά ψηφιακές πηγές και συλλογές έργων τέχνης με τη δυνατότητα των εργαλείων της ψηφιακής μεγέθυνσης και να επιλέξουν δεδομένα και πληροφορίες που ανταποκρίνονται στους εκάστοτε στόχους των δραστηριοτήτων του προγράμματος,

β) να προσεγγίσουν το υπό μελέτη φαινόμενο από πολλαπλές διαστάσεις (όπως για παράδειγμα γεωγραφική, διαχρονική, πολιτισμική διάσταση) ώστε να κατανοήσουν τους παράγοντες που το διαμορφώνουν,

γ) να αλληλεπιδράσουν κριτικά και δημιουργικά και να αναπτύξουν μία εξ' αποστάσεως συνεργασία με μαθητές σχολείων και διαφορετικών συνοικιών του Πειραιά, και

δ) να αξιοποιήσουν κατάλληλα ψηφιακά μέσα που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να αναλάβουν δράση και να επιλύσουν προβλήματα, επικοινωνώντας τις ιδέες και τα έργα τους σε τοπικό και ευρύτερο επίπεδο.

Στόχοι σχετικοί με τις κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. διαπραγμάτευση, συνεργασία, διάλογος, ενσυναίσθηση, συμμετοχή σε ομάδα, ανάληψη ρόλων, κ.λπ.): Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ κατά την υλοποίηση της πρακτικής στόχευσε στη δημιουργία ευκαιριών διαμαθητικής συνεργασίας και υπέρβασης επικοινωνιακών εμποδίων ανάμεσα σε τάξεις διαφορετικών σχολικών μονάδων και μαθητών διαφορετικής εθνικότητας και γλώσσας. Μέσα από την επιλογή διαφοροποιημένων ψηφιακών μέσων επιχειρήθηκε η προώθηση κοινωνικής αλληλεπίδρασης, δημιουργικής ανταλλαγής και σύνθεσης απόψεων, συλλογικής διαπραγμάτευσης, λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων.

3. Πραγματοποίηση της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

3.1 Περιβάλλον – πλαίσιο

Η πρακτική σχεδιάστηκε στα πλαίσια των Πολιτιστικών Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων και εντάχθηκε στον θεματικό άξονα «Μετανάστευση – Προσφυγιά και Άσυλο». Η πρακτική υλοποιήθηκε σε συνεργασία δύο Νηπιαγωγείων, του 1ου Νηπιαγωγείου Νέου Φαλήρου και του 4^{ου} Νηπιαγωγείου Πειραιά.

Ωστόσο, έχοντας σκοπό την κριτική θέαση των αποτελεσμάτων από πολλαπλές οπτικές (ηλικία, εθνικότητα, κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο κ.α.), η διασχολική συνεργασία επεκτάθηκε και σε δύο Δημοτικά Σχολεία και πιο συγκεκριμένα, το 2^ο Δημοτικό Νέου Φαλήρου και στα Εκπαιδευτήρια «Παιδαγωγική».

3.2 Ηλικιακή ομάδα

Στο Ολοήμερο 1 Τμήμα του 1^{ου} Νηπιαγωγείου Νέου Φαλήρου φοιτούν 21 μαθητές, 10 κορίτσια και 11 αγόρια, 3 εκ των οποίων προέρχονται από οικογένειες με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Στο Κλασικό Τμήμα του 4^{ου} Νηπιαγωγείου Πειραιά φοιτούν 23 μαθητές, 14 κορίτσια και 9 αγόρια, 8 εκ των οποίων προέρχονται από οικογένειες με μεταναστευτικό υπόβαθρο και δεν έχουν κυρίαρχη γλώσσα την ελληνική. Επιπλέον, 7 παιδιά του τμήματος έχουν διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες ή βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού. Το Νηπιαγωγείο βρίσκεται στα Καμίνια Πειραιά, μία περιοχή με χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, μεγάλο ποσοστό προσφύγων και μεταναστών και υψηλό δείκτη ανεργίας.

3.3 Πρότερες γνώσεις και διάρκεια εφαρμογής

Για την έναρξη της πρακτικής επιλέχθηκε ο μήνας Ιανουάριος, προκειμένου οι μικροί μαθητές να έχουν προσεγγίσει θεματικά την ενότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να είναι εξοικειωμένοι με όρους όπως δημοκρατία, ισότητα, δικαίωμα, φιλοξενία κ.α.

Καθώς βασικό μέσο της πρακτικής αποτέλεσε η συλλογή έργων τέχνης του σκηνογράφου Πάνου Αραβαντινού, κρίθηκε απαραίτητο να γνωρίσουν οι μαθητές την προσέγγισης “Artful Thinking” του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ και να εξοικειωθούν με τα βασικά μέσα της προσέγγισης όπως ρουτίνες σκέψης, τεχνικές προσεκτικής παρατήρησης και στοιχειοθετημένης αιτιολόγησης.

Τέλος, πριν την έναρξη της πρακτικής τα παιδιά είχαν έρθει σε επαφή με τις ΤΠΕ και είχαν εμπλακεί σε δράσεις εξ’ αποστάσεως συνεργασίας και ασύγχρονης επικοινωνίας.

Η πρακτική εξελίχθηκε σε διάστημα 4 μηνών και επιλέχθηκε να διατρέξει οριζόντια το Πρόγραμμα Σπουδών, εμπλέκοντας με αυτό τον τρόπο δυναμικά όλες τις γνωστικές περιοχές.

3.4 Αναλυτική περιγραφή της πραγματοποίησης της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

Οι επιμέρους δραστηριότητες της εκπαιδευτικής πρακτικής «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» ήταν τέσσερεις, κατ' αντιστοιχία με τους επιμέρους άξονες του αναθεωρημένου πλαισίου των Παγκόσμιων Δεξιοτήτων (Global Competencies) που προτάθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 από τον ΟΟΣΑ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: [Προσφυγιά και Μετανάστευση]

Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

Είδος δραστηριότητας: Διερεύνηση ψηφιακών πηγών, παρατήρηση, παρουσίαση, συζήτηση/αξιολόγηση.

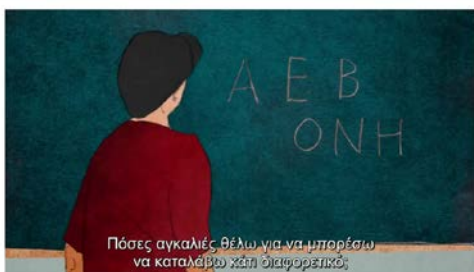
Οργάνωση τάξης: Εργασία σε μικρές ομάδες, Ολομέλεια.

Ρόλος του διδάσκοντα: Ενθαρρυντικός, διευκολυντικός, υποστηρικτικός, συντονιστικός

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα συνδέεται με τον πρώτο άξονα του Πλαισίου, την ικανότητα των μαθητών να διερευνούν και να κατανοούν ζητήματα παγκόσμιας εμβέλειας και σημασίας.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: Ψηφιακό αρχείο έργου τέχνης «Ανίσκιωτη γυναίκα» του Πάνου Αραβαντινού¹,

Υλικό Διεθνούς Αμνηστίας: Βίντεο «Πόσες αγκαλιές»²

Πόσες Αγκαλιές

¹ Το υλικό του Π. Αραβαντινού εκτίθεται στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά και η ψηφιακή του εκδοχή μπορεί να αναζητηθεί από τους αρμόδιους της Πινακοθήκης.

² Εναλλακτικά μπορεί να αξιοποιηθεί οποιοδήποτε βίντεο κρίνεται από τον εκπαιδευτικό κατάλληλο, για τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα

Υλικό Φωτόδεντρο: α) βίντεο Ιστορίες Μετανάστευσης
<http://photodentro.edu.gr/video/r/8522/548?locale=el>

β) παρουσίαση power point Μετανάστευση, προσφυγιά και αλλοδαποί στην Ελλάδα
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ugc/8525/707>

Περιγραφή: Αρχικά οι εκπαιδευτικοί διερεύνησαν στην ολομέλεια τις προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών σχετικά με τα φαινόμενα της προσφυγιάς και της μετανάστευσης, ώστε να προσδιοριστούν πιθανές παρανοήσεις σχετικά με τους λόγους που ωθούν τα άτομα να εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσής τους. Οι παρανοήσεις καταγράφηκαν και στη συνέχεια επιλέχθηκαν από τις εκπαιδευτικούς οι κατάλληλες πηγές προς διερεύνηση. Οι τάξεις χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες των 4 περίπου ατόμων, οι οποίες με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών εργάζονταν κυκλικά κατά την ώρα της ελεύθερης απασχόλησης στη γωνιά του υπολογιστή αξιοποιώντας ρουτίνες σκέψης για να μελετήσουν δεδομένα και να κάνουν καταγραφές νέων πληροφοριών (Εικ. 2).

Εικόνα 2: Η διαδικασία διερεύνησης πηγών και η συλλογής δεδομένων

Το έργο των ομάδων παρουσιάστηκε αρχικά στην ολομέλεια κάθε τάξης και στη συνέχεια οργανώθηκε με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών σε ένα ενιαίο αρχείο, το οποίο στάλθηκε ηλεκτρονικά σε κάθε συνεργαζόμενη τάξη, προκειμένου να μελετηθεί και να προκύψουν χρήσιμες διαπιστώσεις σχετικά με τη διάσταση των φαινομένων της προσφυγιάς και της μετανάστευσης.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας: Η πρώτη δράση είχε ως αποτέλεσμα την κατανόηση των αιτιών της προσφυγιάς και της μετανάστευσης καθώς επίσης και την αναγνώριση της διαχρονικότητάς τους (από τον μετανάστη Πάνο Αραβαντινό ως τους πρόσφυγες και μετανάστες του σήμερα). Επιπλέον, οι μαθητές αντιλήφθηκαν την παγκόσμια διάσταση των φαινομένων, γεγονός που σε αρκετές περιπτώσεις ενίσχυσε το θετικό κλίμα και τις

φιλικές σχέσεις ανάμεσα σε υποομάδες μαθητών που μέχρι τότε είχαν εκδηλώσει συναισθήματα προκατάληψης απέναντι σε συμμαθητές τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: [Επικίνδυνα ταξίδια]

Διάρκεια: (10 διδακτικές ώρες)

Είδος δραστηριότητας: Παρατήρηση, θεατρικό παιχνίδι, σύγκριση-συζήτηση, καταγραφές

Οργάνωση τάξης: Ολομέλεια

Ρόλος του διδάσκοντα: Ενθαρρυντικός, υποστηρικτικός, συμβουλευτικός, διευκολυντικός

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα συνδέεται με τον δεύτερο άξονα του Πλαισίου, την ικανότητα των μαθητών να ευαισθητοποιούνται ως προς τις οπτικές διαφορετικών ατόμων και να εντοπίζουν τις συνθήκες που τις διαμορφώνουν.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: Ψηφιακό αρχείο έργου τέχνης «Ιπτάμενος Ολλανδός» του Πάνου Αραβαντινού,

Υλικό Διεθνούς Αμνηστίας: Βίντεο “How to really make people feel welcome”.

How to really make people feel welcome

Υλικό Φωτόδεντρο: Επιλογή έργων τέχνης και φωτογραφιών από το Εικονικό Μουσείο: Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης <http://photodentro.edu.gr/v/item/ugc/8525/898>

Περιγραφή: Οι μαθητές κάθε τάξης αξιοποίησαν ποικίλες ρουτίνες σκέψης προκειμένου να παρατηρήσουν το έργο τέχνης του Πάνου Αραβαντινού «Ιπτάμενος Ολλανδός», καθώς και επιλεγμένες φωτογραφίες από το Εικονικό Μουσείο του Φωτόδεντρο (όπως «Στο δρόμο προς τα σύνορα» και «Σύριοι Πρόσφυγες») και να εντοπίσουν στοιχεία που

διακρίνουν ένα προσφυγικό ταξίδι. Στη συνέχεια, αναπτύχθηκε μία συζήτηση κατά την οποία οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν να συγκρίνουν τις δικές τους ταξιδιωτικές εμπειρίες από οικογενειακές διακοπές, με αυτές των προσφύγων που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Με στόχο την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης δόθηκαν στα παιδιά αντικείμενα σχετικά με το υπό μελέτη θέμα, προκειμένου να οργανώσουν ένα θεατρικό παιχνίδι όπου θα μπορούν να ταυτίσουν και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους(Εικ.3).

Εικόνα 3: Στιγμές από το θεατρικό παιχνίδι και τη συζήτηση σχετικά με τη σύγκριση των ταξιδιωτικών εμπειριών των μαθητών

Τέλος, μέσα από την παρακολούθηση του βίντεο της Διεθνούς Αμνηστίας, τα παιδιά συγκέντρωσαν δεδομένα σχετικά με τα προσφυγικά ταξίδια, από μια διαφορετική οπτική, αυτή των κατοίκων των περιοχών υποδοχής, που τους βοήθησε να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν πληρέστερα τα συναισθήματα των προσφύγων.

Οι νέες γνώσεις που αποκτήθηκαν, καταγράφηκαν ψηφιακά στα πλαίσια σύντομων ψηφιακών ιστοριών (όπως για παράδειγμα το βίντεο «Επικίνδυνα Ταξίδια»³)

Αποτελέσματα της δραστηριότητας: Οι δράσεις που αναπτύχθηκαν κατά τη δεύτερη φάση υλοποίησης της πρακτικής συνέβαλλαν σημαντικά στην ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ενσυναίσθησης ενώ ως ένα βαθμό συνέβαλλαν στη μείωση της εγωκεντρικής σκέψης που είναι κυρίαρχη στο αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών αυτής της ηλικίας. Τέλος, μέσα από την επαφή με το αφηγηματικό βίντεο της Διεθνούς Αμνηστίας, τα παιδιά εξασφάλισαν μία επιπλέον προσέγγιση του θέματος από

³ Το αρχείο του βίντεο «Επικίνδυνα Ταξίδια» περιλαμβάνεται στο πρόσθετο υλικό της πρακτικής.

διαφορετικό αυτή τη φορά σημείο αφετηρίας, που τους έδωσε αντίστοιχα τη δυνατότητα να επισημάνουν τις δυσκολίες και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και να κατανοήσουν τις συνθήκες που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών οπτικών σε σχέση με τις δικές τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: [Ώρα για δράση]

Διάρκεια: (16 διδακτικές ώρες)

Είδος δραστηριότητας: Συζήτηση, ψηφιακή αφήγηση, ψηφιακή δημιουργία αφισών

Οργάνωση τάξης: (Εργασία σε ομάδες)

Ρόλος του διδάσκοντα: Ενθαρρυντικός, υποστηρικτικός, συμβουλευτικός, διευκολυντικός, συντονιστικός

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα συνδέεται με τον τρίτο άξονα του Πλαισίου, την ικανότητα των μαθητών να αναλαμβάνουν δράση και να επιλύουν σύνθετα προβλήματα

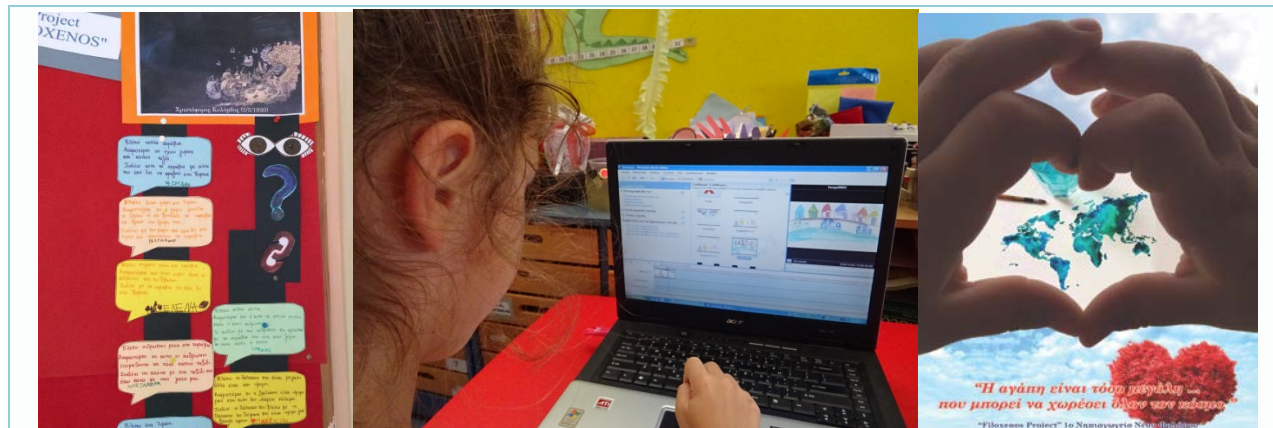
Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: Ψηφιακό αρχείο έργου τέχνης «Χριστόφορος Κολόμβος» του Πάνου Αραβαντινού

Υλικό Διεθνούς Αμνηστίας: Συλλογή ψηφιοποιημένων αρχείων από επετειακές αφίσες του κινήματος. Περιήγηση στο website και ειδικότερα στις καμπάνιες για την προσφυγική κρίση.

Περιγραφή: Οι μαθητές αξιοποιώντας ρουτίνες σκέψης της προσέγγισης Artful Thinking εντόπισαν στοιχεία που τους βοήθησαν να σκεφτούν λύσεις σχετικά με την προσφυγική κρίση που έχουν πεδίο εφαρμογής στην καθημερινότητά τους στον Πειραιά. Επίσης, αφιερώθηκε χρόνος, προκειμένου οι μαθητές να μελετήσουν το υλικό της Διεθνούς Αμνηστίας, να περιηγηθούν στο website του κινήματος και να εξοικειωθούν με δύο βασικές έννοιες που χαρακτηρίζουν τη δράση του, τον «ακτιβισμό» και τον «εθελοντισμό». Οι λύσεις που προέκυψαν ύστερα από συζήτηση, καταγράφηκαν και στάλθηκαν ηλεκτρονικά στα συμμετέχοντα σχολεία προκειμένου να υπάρχει μία εποικοδομητική ανταλλαγή απόψεων.

Εμπνεόμενοι από το όραμα της Διεθνούς Αμνηστίας, οι μαθητές του νηπιαγωγείου εστίασαν τις προτάσεις για επίλυση του προσφυγικού προβλήματος σε δύο άξονες: α) στη δημιουργία αφισών και, β) στη δημιουργία ψηφιακών ιστοριών (όπως για παράδειγμα «Η φιλόξενη πόλη του Πειραιά») με τη μορφή βίντεο (Εικ. 4).

Εικόνα 4: Στιγμές από την υλοποίηση των προτεινόμενων λύσεων των μαθητών

Αποτελέσματα της δραστηριότητας: Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να αντλήσουν έμπνευση από τον τρόπο με τον οποίο ο ακτιβισμός, ο εθελοντισμός και η συλλογική δράση συμβάλλουν στον εντοπισμό ολοκληρωμένων προσεγγίσεων και μέτρων. Αυτό, αποτυπώθηκε στην προσπάθεια ανεύρεσης εστιασμένων λύσεων σε τόσο σε σχολικό όσο και σε ευρύτερα τοπικό επίπεδο στα πλαίσια της συνεργασίας τους με τους φορείς της Διεθνούς Αμνηστίας και τα συμμετέχοντα σχολεία. Τέλος, μέσα από τη στοχαστική προσέγγιση του έργου τέχνης και τη διερεύνηση του ψηφιακού υλικού, οι μικροί μαθητές κατάφεραν να κατανοήσουν τους όρους του προβλήματος της προσφυγικής κρίσης και να καταλήξουν στην πιο ρεαλιστική και κατάλληλη, για την ηλικία τους, λύση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: [Πέρα από την τάξη]

Διάρκεια: (10 διδακτικές ώρες)

Είδος δραστηριότητας: Συζήτηση, Οργάνωση εικαστικής έκθεσης

Οργάνωση τάξης: (Εργασία σε ομάδες, Εργαστήρια με τη συμμετοχή γονέων)

Ρόλος του διδάσκοντα: Ενθαρρυντικός, υποστηρικτικός, συμβουλευτικός, διευκολυντικός, συντονιστικός

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα συνδέεται με τον τέταρτο άξονα του Πλαισίου, την ικανότητα των μαθητών να επικοινωνούν αποτελεσματικά τις ιδέες τους.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: Ψηφιακό αρχείο έργου τέχνης «Κάρμεν» του Πάνου Αραβαντινού. Περιήγηση σε ψηφιακό υλικό από τους χώρους της Δημοτικής Πινακοθήκης Πειραιά

Υλικό Φωτόδεντρο: Παρουσίαση του Εικονικού Μουσείου Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης <http://photodentro.edu.gr/v/item/ugc/8525/898>

Περιγραφή: Επιθυμώντας να προωθηθούν τα μηνύματα και τα μαθητικά «προϊόντα» σε ένα αυθεντικό κοινό, πέρα από τα στενά όρια της τάξης αποφασίστηκε η διοργάνωση μίας εικαστικής έκθεσης. Επιλέχθηκε η Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά εξαιτίας της σύνδεσης με το έργο του Αραβαντινού και της εξοικείωσης πολλών μαθητών με τον χώρο, τον οποίο είχαν επισκεφθεί με τις οικογένειές τους. Ύστερα από συζήτηση αποφασίστηκαν τα έργα που θα περιλαμβάνονταν στην έκθεση, καθώς και τα μέσα επικοινωνίας αυτής της προσπάθειας. Στις ήδη υπάρχουσες συνεργασίες ανάμεσα στα σχολεία και τη Διεθνή Αμνηστία, προστέθηκαν η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Πειραιά, το Τμήμα Πολιτιστικών Προγραμμάτων και η Διεύθυνση Πολιτισμού του Δήμου Πειραιά.

Σε κάθε σχολείο οργανώθηκαν εικαστικά εργαστήρια με τη συμμετοχή των γονέων των μικρών μαθητών, ενώ αξιοποιήθηκαν κάτοικοι της γειτονιάς των σχολείων που εθελοντικά προσφέρθηκαν να συνδράμουν στη δράση των μαθητών (Εικ. 5).

Εικόνα 5: Στιγμές από τα εργαστήρια γονέων

Τα εγκαίνια της έκθεσης πραγματοποιήθηκαν στις 17 Απριλίου 2018 στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά με τη συμμετοχή σημαντικών ομιλητών, ενώ την προώθηση του έργου των μαθητών και της πρακτικής «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» ανέλαβαν να καλύψουν ραδιοφωνικοί σταθμοί και το κανάλι της ΕΡΤ1.

Εικόνα 6: Ενδεικτικά έργα μαθητών από τα εγκαίνια της εικαστικής έκθεσης «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ»

Αποτελέσματα της δραστηριότητας: Η εμπλοκή σημαντικού αριθμού φορέων και των γονέων των μαθητών στην προσπάθεια επικοινωνίας των ιδεών υποστήριξε σημαντικά την προσπάθεια διαμοιρασμού των μαθητικών μηνυμάτων που προέκυψαν από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η διεύρυνση του δικτύου συνεργασίας ενίσχυσε την προσπάθεια των παιδιών και αποτέλεσε σημαντικό κίνητρο για τον επιτυχή διαμοιρασμό των ιδεών τους με ένα ευρύτερο κοινό που υπερβαίνει τα στενά όρια της τάξης τους.

4. Στοιχεία τεκμηρίωσης και επέκτασης της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

4.1 Αποτελέσματα - Αντίκτυπος

Η εφαρμογή της προτεινόμενης εκπαιδευτικής παρέμβασης τεκμηρίωσε σε επίπεδο σχολικής μονάδας την αποτελεσματικότητά της, καθώς μέσα από την εμπλοκή διαφοροποιημένων μέσων και προσεγγίσεων, συνέβαλε στην κατανόηση του φαινομένου της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης, καθώς και στην απόκτηση παγκόσμιων δεξιοτήτων από μαθητές νηπιαγωγείου.

Αναλυτικότερα, η αρχή της λεπτομερούς παρατήρησης που προτείνει η προσέγγιση “Artful Thinking” αποτέλεσε τη βάση για την ενεργοποίηση της ερευνητικής περιέργειας των μικρών μαθητών και για τον εντοπισμό μικρών λεπτομερειών που διευκολύνθηκε σημαντικά από την τεχνολογία και την ψηφιακή μεγέθυνση. Έτσι, τα παιδιά διευκολύνθηκαν να γνωρίσουν και να αντιληφθούν τις έννοιες της μετανάστευσης και της προσφυγιάς από μία παγκόσμια οπτική. Αυτό είχε ως συνέπεια για αρκετούς μαθητές να μετασχηματίσουν σταδιακά αρχικές στάσεις και συμπεριφορές που σχετίζονταν με προκατάληψη ή αντίστοιχα με εσωτερίκευση και απομόνωση, καθώς κατανόησαν ότι η μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο μεγάλης εμβέλειας που αφορά όχι μόνο άλλα σχολεία, αλλά και άλλες χώρες του πλανήτη.

Η στοχαστική επαφή με το έργο ενός καλλιτέχνη με προσφυγικό υπόβαθρο, υπήρξε καταλυτικής σημασίας για την αποκέντρωση της εγωκεντρικής μονομέρειας της σκέψης των νηπίων και την ανάπτυξη ενσυναίσθησης. Η προσέγγιση για παράδειγμα, του εσωτερικού του σπιτιού που παρουσιάζεται στην «Ανίσκιωτη Γυναίκα» διευκόλυνε τα παιδιά να όχι μόνο να εξετάσουν διαφορετικές οπτικές, αλλά να αναγνωρίσουν τους παράγοντες που τις διαμορφώνουν και να τις συνδέσουν με έννοιες που προσδιορίζουν τα υπό μελέτη φαινόμενα. Τα παιδιά κατασκεύασαν φτωχικά σπίτια και σπίτια με πολύ όμορφα χρώματα περιγράφοντας έτσι την έννοια του «ασύλου» και την ανάγκη κάποιων ανθρώπων να μεταναστεύσουν σε χώρες που θα τους δώσουν την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή.

Η συνεργασία ανάμεσα στα δύο νηπιαγωγεία καθώς και τα συμμετέχοντα δημοτικά σχολεία συνέβαλε σημαντικά στη δέσμευση των μαθητών για την επίλυση προβλημάτων και επίτευξη των στόχων τους, στο διαμοιρασμό αρμοδιοτήτων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αιτιολόγησης, ανακάλυψης και δημιουργικής σκέψης για να μπορούν να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις και να τις διαχειρίζονται αποτελεσματικά.

Επιπλέον, ο πλουραλισμός της σύνθεσης του μαθητικού δυναμικού (παιδιά διαφορετικής εθνικότητας, ηλικίας, κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου κ.α.) μέσω των συνεργατικών δράσεων που αναπτύχθηκαν, ενίσχυσε την ανάπτυξη στάσεων και συμπεριφορών που ευνόησαν τον σεβασμό, την κατανόηση και την εκτίμηση σε καθετί «φαινομενικά διαφορετικό».

Η δόμηση αυτού του τύπου συνεργασίας, προώθησε αντίστοιχα τη δεξιότητα των παιδιών να επικοινωνούν τις ιδέες τους αποτελεσματικά σε ένα διαφοροποιημένο κοινό. Σημαντικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του αποτελέσματος είχαν αναμφισβήτητα οι Τ.Π.Ε. οι οποίες αξιοποιήθηκαν ως μέσα που ευνοούν την ενταξιακή εκπαίδευση και την ενσωμάτωση «ΟΛΩΝ» των μαθητών στο κοινό έργο και την απόκτηση παγκόσμιων δεξιοτήτων απαραίτητων για την επιτυχία στον 21^ο αιώνα. Από τη μία πλευρά, η εφαρμογή της μεθόδου της ψηφιακής αφήγησης και η χρήση πολυμέσων επέτρεψαν ακόμη και σε μαθητές που δεν μιλούσαν την ελληνική γλώσσα να εκφράσουν τα προσωπικά τους μηνύματα και να αναπτύξουν αυτοεκτίμηση για την ευόδωση των στόχων τους. Η δυναμική σχέση ανάμεσα στην ψηφιακή αφήγηση και την ενίσχυση της συμμετοχής των λιγότερο «πρόθυμων» μαθητών τεκμηριώνεται και από τις καταγραφές των εκπαιδευτικών στα προσωπικά τους ημερολόγια δράσης. Συγκεκριμένα, εκπαιδευτικός με μεγάλο ποσοστό μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο αναφέρει: «Αν και αρχικά ήμουν επιφυλακτική για το αν θα τα καταφέρουν, βλέπω πλέον ξεκάθαρα σημάδια εμπλοκής και επιλογής κατάλληλων μέσων για την προώθηση ιδεών». Από την άλλη πλευρά η επαφή των μαθητών με το ψηφιοποιημένο υλικό του ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟΥ, της Δημοτικής Πινακοθήκης Πειραιά και της Διεθνούς Αμνηστίας διεύρυνε σημαντικά το γνωστικό τους «απόθεμα» και ευνόησε την απόκτηση δεξιοτήτων πληροφορικού γραμματισμού (information literacy skills) καθιστώντας τους ικανούς: α) να αποκτούν γρήγορα και αποτελεσματικά πληροφορίες και να τις αξιολογούν κριτικά, β) να διαχειρίζονται το πλήθος των πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές πηγές, γ) να τις χρησιμοποιούν στοχαστικά για την επίλυση προβλημάτων αλλά και, δ) να κατανοούν τα ηθικά και νομικά ζητήματα που προκύπτουν κατά την πρόσβαση και χρήση των πληροφοριών που βρίσκονται διαθέσιμες στο διαδίκτυο. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι για την αξιοποίηση του ψηφιακού περιεχομένου κάποιες διαμορφώσεις, προκειμένου το υλικό να ανταποκρίνεται στο επίπεδο καταλληλότητας αυτής της ηλικίας. Συγκεκριμένα από το υλικό του ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟΥ: α) Παραλείφθηκαν τα έργα «Survivors of 2008's Cyclone Nargis», το «Fishermen transport villagers», το «Ο υγρός τάφος του Αιγαίου», το «Psychosis» και το «The Scream» από το Εικονικό Μουσείο, και β) από το αρχείο παρουσίασης «Μετανάστευση, προσφυγιά και αλλοδαποί στην Ελλάδα» αξιοποιήθηκαν επιλεκτικά εικόνες και πληροφορίες που αφορούν στην κατανόηση των όρων «Έλληνας και Αλλοδαπός» και «Πρόσφυγας και Μετανάστης».

4.2 Απρόσμενα γεγονότα

Δρώντας σε πολυπολιτισμικές τάξεις συχνά αντιμετωπίζουμε στάσεις και συμπεριφορές προκατάληψης απέναντι σε παιδιά με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο. Τα περιστατικά αυτά εντοπίζονται κατά την προσπάθεια ένταξης των παιδιών σε ομάδες συνομηλίκων και οφείλονται κυρίως σε κοινωνικές προκαταλήψεις ή στην ανεπαρκή σύνδεση οικογένειας-σχολείου.

Στην περίπτωση του ενός νηπιαγωγείου η εκπαιδευτικός είχε εντοπίσει ανάλογες στάσεις από δύο οικογένειες. Ωστόσο, αποδείχθηκε δύσκολο να το διαχειριστεί, καθώς δεν μπορούσε να αναπτύξει μία σχετική συζήτηση με τις οικογένειες. Οι συμπεριφορές είχαν υποσυνείδητα «περάσει» και στα παιδιά των οικογενειών, με αποτέλεσμα να μην αναπτύσσεται κανενός είδους συνεργασία ανάμεσα σε αυτά τα παιδιά και τους αλλοδαπούς μαθητές.

Το «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» βασισμένο στη διαπολιτισμική συνεργασία αποτέλεσε μία δυναμική ευκαιρία αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων, καθώς σε αρκετές φάσεις της πρακτικής απαιτήθηκε η δημιουργική αλληλεπίδραση των γονέων και η από κοινού δέσμευση σε έναν κοινό στόχο. Το αποτέλεσμα ήταν να σημειωθούν σταδιακές θετικές αλλαγές στις συμπεριφορές και τις στάσεις των δύο οικογενειών, γεγονός που επηρέασε αντίστοιχα το κλίμα της τάξης και τις σχέσεις των μαθητών. Η διαπίστωση αυτή αποτυπώνεται και σε ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν στο τέλος της πρακτικής, από τους γονείς των παιδιών. Συγκεκριμένα, στα αποτελέσματα καταγράφηκε ένα μεγάλο ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση που αφορούσε τη διάθεση των γονιών να δομήσουν σχέσεις αμοιβαίου σεβασμού με όλες τις οικογένειες του σχολείου (81.5).

4.3 Εκπαιδευτική τεχνική σε σημαντικά στιγμιότυπα

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην πρακτική «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» αξιοποίησαν τις καταγραφές σε ημερολόγια δράσης. Η νηπιαγωγός που αντιμετώπιζε τις στάσεις προκατάληψης από τις δύο οικογένειες είχε αρχικά καταγράψει: «Διαπιστώνω στάσεις ιεραρχίας στις συγκεντρώσεις ενημέρωσης που οργανώνουμε. Οι αλλοδαποί γονείς κάθονται πάντα πίσω και δεν μιλούν. Δεν είναι το πρόβλημα της γλώσσας που τους κάνει διστακτικούς, αλλά η αίσθηση ότι οι ιδέες τους δεν «μετράνε» τόσο, όσο των άλλων γονέων».

Ακολουθώντας μη τυπικές εκπαιδευτικές μεθοδολογίες, βασισμένες στην ενεργή συμμετοχή και τις προσωπικές εμπειρίες (σε πολλές συναντήσεις και δράσεις η νηπιαγωγός παρότρυνε τους γονείς να διηγηθούν περιστατικά από τις δυσκολίες της μετάβασης και προσαρμογής τους στην Ελλάδα) δημιουργήθηκε σταδιακά μία ομαδική συνοχή που συνέβαλε στη μείωση των προκαταλήψεων ανάμεσα στις ομάδες γονέων. Σημαντικό ρόλο έπαιξε επίσης η αξιοποίηση έργων τέχνης και ψηφιοποιημένου υλικού από το ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ και τη Διεθνή Αμνηστία. Αυτή η πληθώρα πηγών μέσα από την αξιοποίηση κατάλληλων μεθόδων (όπως το πλαίσιο των Παγκόσμιων Δεξιοτήτων και ο Έντεχνος Συλλογισμός) προσέφεραν στους γονείς και τα παιδιά μια ευκαιρία να αναλογιστούν διάφορες κουλτούρες και να προσδώσουν μια σταθερή ταυτότητα στις σκέψεις και τις στάσεις τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια νηπιαγωγός σε μεταγενέστερες καταγραφές: «Οι γονείς και τα παιδιά δεν μαθαίνουν απλώς για τις ζωές των άλλων αλλά αναπτύσσουν ενσυναίσθηση και αλληλεγγύη. Αυτή η αλλαγή έχει επηρεάσει το κλίμα στις δράσεις. Οι αλλοδαποί γονείς εμφανίζονται πλέον περισσότερο πρόθυμοι στο να μιλήσουν και να συνεισφέρουν. Η αλλαγή αυτή είναι εμφανής και στα παιδιά καθώς βλέπουν τους συμμαθητές τους ως μία «αφορμή» για να αναλάβουν δράση σε μια πιο παγκόσμια κλίμακα».

4.4 Σχέση με άλλες ανοιχτές εκπαιδευτικές πρακτικές

Η ανοιχτή εκπαιδευτική πρακτική «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» εμπειρεύεται στην έννοια της μετανάστευσης, ωστόσο δεν σχετίζεται με κάποια άλλη πρακτική.

Πρόκειται για πρακτική που η καινοτομία της εδράζεται στους παρακάτω άξονες:

A) Εστιάζει στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης της βαθμίδας του Νηπιαγωγείου.

B) Οι δράσεις της πρακτικής βασίζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα στους τέσσερις επιμέρους άξονες του αναθεωρημένου πλαισίου των Παγκόσμιων Δεξιοτήτων (Global Competencies) που προτάθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 από τον ΟΟΣΑ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ.

Γ) Η βασική μεθοδολογία στην οποία στηρίζεται είναι ο «Έντεχνος Συλλογισμός» (Artful Thinking). Πρόκειται για τη διεθνώς αναγνωρισμένη στοχαστική προσέγγιση μελέτης έργων τέχνης, που αποτελεί προϊόν έρευνας της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ και έχει λίγα μόνο χρόνια που εφαρμόζεται στην Ελλάδα.

Δ) Η πρακτική φέρνει για πρώτη φορά σε επαφή και συνεργασία μαθητές δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων του Πειραιά, διαφορετικών βαθμίδων, πολιτιστικού και κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου.

4.5 Αξιοποίηση, γενίκευση, επεκτασιμότητα

Η παρούσα ανοιχτή εκπαιδευτική πρακτική θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως άξονας για την ανάπτυξη αντίστοιχων ψηφιακών σεναρίων με θέμα τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση στο νηπιαγωγείο. Τόσο η δομή όσο και η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί ανταποκρίνονται στο αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών αυτής της ηλικίας και στα διαφορετικά γνωστικά τους χαρακτηριστικά. Επιπλέον, το υλικό που χρησιμοποιεί ευνοεί την οπτικοποίηση και κατανόηση της σκέψης των παιδιών, αλλά και την έμμεση προσέγγιση του φαινομένου από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Η πρακτική θα μπορούσε να επεκταθεί και στα πλαίσια ενός προγράμματος Ανθρώπινων Δικαιωμάτων καθώς συνδέεται με τομείς όπως η δημοκρατία, οι διακρίσεις, η ισότητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ειρήνη και η ανθρώπινη ασφάλεια. Επιπλέον, θα μπορούσε να συσχετιστεί με δράσεις που εστιάζουν στο φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας, καθώς τα αποτελέσματα εφαρμογής του «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ» έδειξαν σημαντικές βελτιώσεις στις σχέσεις των μαθητών και στον περιορισμό περιστατικών προκατάληψης και ξеноφοβίας.

Αυτή η σύνδεση φαίνεται πως θα αποτελούσε μια ολιστική ανθρωπιστική προσέγγιση βασισμένη στο τρίπτυχο γνώσεις-στάσεις-δεξιότητες με σημαντικά οφέλη σε όλους τους εμπλεκόμενους της παιδαγωγικής διαδικασίας.

5. Πρόσθετο υλικό που αξιοποιήθηκε

Αναφέρετε εδώ τυχόν πρόσθετο υλικό που αξιοποιήθηκε.

- Βιβλία
- Σημειώσεις
- Χάρτες
- Websites
- Λογισμικό

Δώστε περισσότερες πληροφορίες για το υλικό (τίτλους, ηλεκτρονικές διευθύνσεις κ.λπ.)

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε, περιγράφεται λεπτομερώς στις βασικές ενότητες της ανοιχτής πρακτικής «ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ». Πρόσθετο υλικό μπορεί να αναζητηθεί στον ζιπαρισμένο φάκελο που συνοδεύει την ανοιχτή πρακτική.
